

PÁRNICZKY GÁBOR

a PROFESSZOR, a KUTATÓ, a SZAKEMBER
(1925-1992)

„A múlt előtt emeld le a kalapodat. A jövő előtt gyúrd fel az ingedet.”
(angol mondás) Kozma Ferenc

ÉLETÚT

Iskolai tanulmányok

Érseki Gimnázium, érettségi 1943
József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (majd Agrártudományi
Egyetem) mezőgazdasági szak 1943-1948
Valószínűségszámítási tanulmányok az ELTE-n

Munkahelyek, munkaviszonyok

Agrártudományi Egyetem Statisztika Tanszéke mellett működő Dunavölgyi
Agrártudományos Intézet 1947-1949
Szövosz vezető statisztikus 1949-1951
Országos Tervhivatal főelőadó 1951-1953
Közgazdaságtudományi Egyetem Statisztika Tanszék 1953-1990
 adjunktus 1953
 docens 1972
 egyetemi tanár 1978

Tudományos fokozatok

egyetemi doktori cím 1958
közgazdaság -tudomány kandidátusa 1966
közgazdaság-tudomány doktora 1978

Egyetemi feladatok

vezető oktató
tanszékvezető 1986-1990

Tartós külszolgálat (18 év)

ENSZ szakértő Ghana (1963-1965)

ENSZ Világkereskedelmi és Fejlesztési Szervezet (UNCTAD) Statisztikai Osztály vezetője (1966-1972)

(Közben egy évet töltött Ugandában (1969))

ENSZ statisztikai feladatok (1973-1976)

ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) Statisztikai Elemző Szolgálat vezetője (1982-1985)

Szakmai szervezetekben tagság

Nemzetközi Statisztikai Intézet (ISI) 1977

Szerkesztő bizottságokban tagság

Statisztikai Szemle

Acta Oeconomica

Magyar ENSZ Társaság Intéző Bizottságának tagja

MTA Statisztikai Bizottságának elnöke

MST választmányának tagja

Kitüntetés

Fényes Elek Emlékérem 1990

Hobbi

Tenisz, evezés, síelés

PÁRNICZKY GÁBOR a PROFESSZOR

Egyetemi tanulmányai alatt tanítómestere Ihrig Károly professzor irányítása mellett bekapcsolódott az Agrártudományi Egyetem Statisztika Tanszékének munkájába, első munkahelye is ez volt. Ezt követően néhány évi gyakorlati statisztikai munka után 1953-tól nyugdíjba vonulásáig egyetlen hazai munkahelye a Közgazdaságtudományi Egyetem Statisztikai Tanszéke lett. A tanszéken szinte kezdettől fogva vezető oktató volt. Tevékenységében az oktatás mellett igen nagy súlya volt új statisztikai tantárgyak kialakításának és fejlesztésének. Az egyetemen első feladatai közé tartozott a szakok igényei által támasztott több szakstatisztikai tárgy, így a belkereskedelmi, a külkereskedelmi, majd a mezőgazdasági statisztika kialakítása, illetve azokban való közreműködés. Érdeklődése a matematikai-statisztikai módszerek irányába tolódott és széles körű nemzetközi szakirodalmi és kiváló matematikai

statisztikai ismeretei révén tevékenységének súlypontja egyre inkább az alapstatisztika, az általános statisztika fejlesztésére összpontosult. Ennek folyamatát, állomásait fémjelzik a Köves Pál szerzőtársával készült tankönyvek.

Tankönyv 1.

Az ötvenes évek második felében Köves Pál és Párniczky Gábor, a Tanszék fiatal ambiciózus adjunktusai Péter György akkori tanszékvezetőtől új általános statisztika tankönyv írására kaptak felkérést. Először jegyzetként, majd 1960-ban a Tankönyvkiadó kiadásában 412 oldalas könyvként jelent meg, amelyet további két változatlan kiadás követett. A könyvnek a reprezentatív megfigyeléshez szükséges valószínűség számítási fejezete is volt, mivel a közgazdászok akkori matematika oktatásában ez nem szerepelt. Az új könyv egyetemi tananyagként, továbbképzések anyagaként szolgált, de egyben szakkönyv szerepét is betöltötte, így nagy figyelmet kapott a szakma részéről is. A Statisztikai Szemlében megjelent recenzió szerint „A tankönyv ismeretanyaga korszerű...a szerzők didaktikailag alapjában kifogástalan, igényes művet alkottak. A könyv nyelvezete egységes, a két szerzőnek sikerült egy könyvet írni” (1), jóllehet volt közöttük tematikus megosztás.

A Magyar Közgazdasági Társaság Statisztikai Szakosztálya vitaülést szervezett a könyvről Péter György KSH elnök, tanszékvezető elnökletével. Varga István professzor kritikusan szólt a tankönyv műfajról, vele szemben Vincze István az MTA Matematikai Kutatóintézet igazgatóhelyettese szerint ilyen könyvre van szükség és szükség lesz a jövőt illetően is. Prekopa András, az ELTE adjunktusa kiemelte, hogy a tankönyv matematikai részei a közgazdászok számára érthetően vannak megfogalmazva, és pontosak a magyarázatok. „Számomra különösen élvezetes volt olvasni a sztochasztikus kapcsolatokról, általában a valószínűségszámításról szóló részt.” (2)

Tankönyv 2.

Az igen jelentős bővítéssel és átdolgozással 818 oldal terjedelmű új általános statisztikai tankönyvet 1973-ban a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó jelentette meg. A közgazdász hallgatók matematika oktatásának bővülése következtében a statisztikai tankönyvből a valószínűségszámítási fejezet kikerült, viszont szinte valamennyi korábbi fejezet, különösen a reprezentatív megfigyelés, a korrelációszámítás, az idősorok elemzése részek bővültek. Továbbá új témakörökkel, így a becslések és hipotézisek ellenőrzése, analóg demográfiai és közgazdasági modellek fejezetekkel gazdagodott a tankönyv. A módszerek illusztrálása céljából az egyes fejezetekhez gyakorló feladatrész is kapcsolódott. E könyv 1978-ra mintegy 10 ezer példányban fogyott el. A Statisztikai Szemlében és a Demográfia folyóiratban ismertették a könyvet. Az MTA Statisztikai Bizottsága és a Magyar Közgazdasági Társaság Statisztikai

Szakosztálya ülést rendezett a tankönyvről Kádas Kálmán professzor vitavezetésével. A könyvet általánosan igen magas színvonalúnak és didaktikailag is nagyon jónak értékelték. Theiss Ede professzor kiemelte, hogy a tankönyv nagy érdeme a belső logikája, és végre a magyar statisztika olyasmit produkált, ami a külföldi színvonalat nagyon megközelíti.(3)

Tankönyv 3.

A következő általános statisztika tankönyv készítését megelőzően a Tanszék vitaülést rendezett az átdolgozási koncepcióról. (4) Változtatások történtek az egyes fejezetek tartalmában, sorrendjében, új fejezettel, a statisztikai információrendszerrel gazdagodott a tankönyv. A közgazdasági szemlélet erősítését célozta az indexszámításban az indifferenciagörbék tárgyalása. Kitekintő jelleggel került be a többváltozós statisztikai elemzés egyéb módszerei témakör, korszerűsítésre került az idősor elemzés. Kikerültek viszont az analóg demográfiai és közgazdasági modellek fejezet, valamint a készülő példatár következtében a gyakorló feladatok. A 750 oldal terjedelmű könyv két kötetes lett, továbbra is megőrizte a tankönyv, szakkönyv jellegét, és szintén a KJK jelentette meg 1981-ben.

Mátyás Antal: „Köves Pál – Párniczky Gábor statisztika tankönyve teljesen megfelelt a fejlett nyugati egyetemek követelményeinek.”(5)

(A tíz évenként megjelenő három könyvet Köves Pál adjunktusi, docensi, professzori könyvnek nevezte.)

A Köves-Párniczky tankönyv több mint 30 évig szolgálta a közgazdász hallgatók statisztikai felkészülését, továbbképző kurzusokat, társegyetemek statisztika oktatását. A két szerző neve olyannyira összekapcsolódott, hogy többen egy névnek gondolták.

A Tanszéken a magas színvonalú alapstatisztika tananyaga történetileg egy korszerűsítési és egyben értékmegőrző folyamatban formálódott a Theiss alapoktól induló Köves- Párniczky könyv, majd a jelenlegi Hunyadi-Vita tankönyv.

Az alapstatisztika oktatáshoz tartozó fiatal oktatókat szerzőtársával közösen, fokozatosan vonták be a tananyagkészítés folyamatába. A kezdetben kért „ide kérek egy cuki példát” Genfből érkezett megrendeléstől az egyes anyagrészek megvitatásáig, kiegészítések, javítások elkészítéséig szinte „szerzőtársként” dolgozhattunk a két szerző mellett, ami nagyban segítette fejlődésünket is.

Párniczky Gábornak a Tanszéken nem csak a tananyagírói tevékenységei, hanem előadásai is máig példaértékűek. Nagy gondossággal tervezte meg az általa előadott téma anyagát, jól felmérte, hogy mi fér bele a rendelkezésre álló időkeretbe, színes példákkal gazdagítva mutatta be az egyes módszertani eszközöket, világos, jól érthető magyarázatai, kiváló orgánuma és humora az egyetem legjobb előadói sorába emelte. Előadásait a Tanszék fiatal és kevésbé

fiatal oktatói is látogatták. Külszolgálati évei alatt, amikor rövidebb időre hazalátogatott, mindig beugrott egy-két előadással.

A tartós külszolgálatból való hazatérését követően tanszékvezető lett. Betegsége miatt sajnos rövid ideig, mindössze négy évig volt a Tanszék vezetője. Tanszékvezetői tevékenységén átsugárzott a hallatlan nagy nemzetközi tapasztalata, kiváló vezetői adottságai, széles körű szakmai tudása, amely kihatott a Tanszék egész munkájára. A Tanszék egyetemen belüli helyzetét, a tantervekben elfoglalt súlyát stabilizálta. "Ideális vezető volt." (6). Kifejezetten jó szakmai kapcsolatot tartott a KSH-val. Munkatársait nagyban segítette, figyelmet fordított oktatómunkájuk mellett publikációs tevékenységükre, külső szakmai munkájukra is. Szorgalmazta a kulturált, hagyományos tanszéki összejöveteleket, kirándulásokat. Intellektuális humorával a tanszéki rendezvények színes egyénisége volt. A Tanszéken mindenki tisztelte és szerette.

PÁRNICZKY GÁBOR a TUDÓS

Készülvén erre az előadásra, újra kézbe vettem Párniczky Gábor számos írását. Számomra tartalmukban és tárgyalásmódjukban ma is kifejezett szellemi élményt jelentettek.

A külföldi szakirodalom folyamatos követése, a korszerű tananyagok készítésének feladata, a hazai statisztikai gyakorlat fejlesztésének igénye, illetve az ezekhez kapcsolódó problémák felvetése, megoldásuk keresése és természetesen a módszertani eszközökre irányuló érdeklődése motiválták kutatásait. Gondot fordított arra, hogy kutatási eredményeinek közreadásával segítse a statisztikai módszerek alkalmazását, a gyakorlati statisztikát, a statisztika oktatóit is. Cikkeiben, mindig jól lehatárolta, hogy mivel foglalkozik és az adott tanulmány mire nem kíván válaszolni.

A rendkívül gazdag és szerteágazó szakirodalmi tevékenységéből a továbbiakban néhány jelentős területet emelek ki.

Az ötvenes évek második felében a korábban sajnálatosan háttérbe szorított matematikai-statisztikai módszerek előtérbe hozását szolgálta a Csepinszky Andor társszerzővel írt Reprezentatív megfigyelés a gazdasági statisztikában c. könyve, majd Theiss Ede által szerkesztett Korreláció és trendszámítás c. könyv, amelynek egyik szerzője volt.

Árstatisztika

Az árváltozások mérésének módszertanán belül elsősorban a minőségi változások kezelésével, a termékspecifikációval, illetve az összehasonlíthatóság kérdéseivel foglalkozott. Nagyon alapos áttekintést adott a minőségi jellemzők és az árak közötti regresszió alapuló hedonikus módszerről, alkalmazási lehetőségeiről. (7) Kísérleti számítást készített a lakásértékesítési árindex meghatározására, amelyet elemző módon összehasonlított a KSH-ban számított indexszel. Rámutatott arra is, hogy a hedonikus módszer más területeken is hasznos segédeszköznek bizonyulhat az árstatisztika megoldatlan problémáinak kezelésében.

A fogyasztói árindex módszertani kérdései közül kiemelten foglalkozott az egyedi árak megfigyelése során alkalmazott laza és szoros specifikáció problémáival, áttekintést adva az erre vonatkozó nemzetközi gyakorlatról, illetve ENSZ ajánlásokról. (8) A KSH akkori gyakorlatával szemben a szűkebb specializáció mellett foglalt állást. A szolgáltatások (pl. az autójavítások) árváltozásának megfigyelésénél javasolta, hogy az árak beszerzése ne csak a szolgáltatást nyújtótól történjen, hanem legalább ellenőrzésképpen az igénybevevőtől is kérjék.

Reprezentatív megfigyelés

Kutatómunkájának egyik fő területe, ahol jelentős eredményeket ért el, a reprezentatív megfigyelés módszertani kérdései és alkalmazása. Elsősorban a mezőgazdasági és a kereskedelmi statisztikában szorgalmazta a teljes körű adatfelvétel reprezentatív megfigyeléssel való helyettesítését. Vizsgálta a reprezentatív megfigyelés gazdasági hatékonyságát, a különböző célú adatgyűjtések összevonási lehetőségeit. (9)

Hazai és külföldi példákkal alátámasztva rámutatott arra is, hogy a teljes körű megfigyelésből származó információt hogyan lehet felhasználni a mintavételes eljárások pontosságának növelésére a hányadosbecslés módszerét alkalmazva és fordítva, a reprezentatív megfigyelés eredményeit a teljes körű adatfelvétel eredményeinek javítására.

Kiemelten foglalkozott a mintavételi torzításokkal. (10) Az erre vonatkozó kutatásait összegezte kandidátusi értekezésében. Rendszerezve egy nagyon átfogó képet adott a statisztikai torzítások értelmezéséről, okairól, az ellenőrzési módszerekről és csökkentési lehetőségekről. Ráirányította a figyelmet arra is, hogy a szakirodalom csak a véletlen hiba csökkentési módszereit említi, jóllehet a mintavételi torzítás csökkentése is jelentős fontossággal bír. Több mintavételi eljárás összehasonlításával foglalkozva felhívta a figyelmet a véletlen hiba és a

torzítás együttes hatását figyelembe vevő átlagos négyzetes hiba alkalmazására, illetve a torzított mintavétel esetén a konfidencia intervallum számítási módjára.

Automatikus osztályozás

Egy további, nagyon fontos terület, ahol Párniczky Gábor maradandót alkotott, az integrált statisztikai információrendszer kialakításának témaköre. A statisztikai informatika alapjait tárgyaló könyvet írt, amelyben kiváló áttekintést adott az automatikus osztályozásról, a tárgyalást statisztikai példákkal illusztrálta, és rámutatott a statisztikai alkalmazásokra. (11) Az osztályozás szerepe a statisztikai információrendszerben c. akadémiai doktori értekezésében a statisztikai osztályozásnak és a nomenklatúra szerkesztésnek az információrendszerrel való kapcsolatával, új osztályozási módszerek, eljárások modelljének megteremtésével interdiszciplináris módszertani szemléletben foglalkozott.

Említést érdemel Párniczky Gábor azon kutatói habitusa is, hogy a statisztikai módszertan korszerűsítésének fontosságát érezve figyelemfelhívó céllal számos friss külföldi szakirodalmi cikket, könyvet ismertetett a Statisztikai Szemlében.

Műveinek válogatott bibliográfiája 164 tételt tartalmaz. (12)

PÁRNICZKY GÁBOR a SZAKEMBER

A gyakorlati statisztikai munkát, a tudományos eredmények alkalmazását itthon és külföldön többirányú felkészültségével segítette.

Több ízben, összesen 18 évet töltött külszolgálatban, az ENSZ különböző statisztikai szervezeteiben vezetőként, szakértőként, több statisztikai munkával való megbízással. Ő szervezte meg például a kampalai egyetemen a Statisztikai és Közgazdasági Intézetet, Ghanában a reprezentatív adatfelvétel tervezését és szervezését segítette.

A FAO-nál végzett munkájával nagyban hozzájárult az afrikai térség mezőgazdasági termelésének becslési módszerei, aggregát mérőszámai, idősorai, GDP-ben a többi tétellel kompatibilis módon való szerepeltetése módszerének kialakításához. Sokat segített a statisztikusok képzésének fejlesztésében.

Párniczky Gábor ENSZ megbízásban végzett munkájáról rendkívül pozitív visszajelzések érkeztek, tekintélyt, hírnevet szerzett a magyar statisztikusoknak.

A hazai gyakorlati statisztikai tevékenység fejlesztésében folyamatosan dolgozott. A KSH megbízásából vett részt számos mintavétel tervezésében, új becslési módszerek kidolgozásában, kísérleti számítások végzésében, szakértői vélemények készítésében. Foglalkozott a külkereskedelmi árszínvonal vizsgálatával, az átlagárak indexével.

Tanulmányok, munkaanyagok felkért bírálójaként mindig a szakmaiságnak megfelelően kritikus, de egyben segítőkész véleményt készített.

Párniczky Gábor jelentősége

Nagy formátumú és tudású, széles műveltségű, eredményesen dolgozó statisztikus volt.

Tevékenységeiben a főbb eredmények:

- .szerzőtársával, Köves Pállal készített tankönyvek
- .kiváló statisztika előadásai
- .példaértékű tanszékvezetése
- .a statisztika tudomány fejlődéséhez való hozzájárulás
- .a gyakorlat számára is fontossággal bíró, tudatos kutatási témaválasztása
- .a tudományos eredmények gyakorlatba való átültetése
- .a hosszú külszolgálatban végzett eredményes munkája
- .a nemzetközi tapasztalatok közvetítése
- .tekintélyt vívott ki a magyar statisztikusoknak
- .szakmai tanácskozásokon tanúsított kritikus, de segítőkész vitakultúrája.

Végezetül életpályájának hatását összefoglalóan Párniczky Gábor tankönyv írásba is bedolgozó munkatársát, későbbi tanszékvezetőt, Vita Lászlót idézve :

„Párniczky Gábor minden bizonnyal a XX. század egyik legnagyobb magyar statisztikusa volt, aki mind a statisztika elméletében, mind annak egyetemi oktatásában, mind a gyakorlati statisztikai tevékenységben maradandót alkotott.” (13)

Hivatkozások

1. Huszár István (1961) Az általános statisztika új egyetemi tankönyvéről. Statisztikai Szemle 1961. 4.szám 415.o.
2. Vitadélután a Kossuth Klubban (1961.április 21. Jegyzőkönyv.
3. MKT/Statisztika Szakosztály és MTA /Statisztikai Bizottság 1974.november 4-én rendezett vita Köves Pál által készített emlékeztetője.
4. Kerékgyártó Györgyné - Melega Tiborné (1979) Az általános statisztika c. tankönyv átdolgozásának előkészítése. Statisztikai Szemle 1979. 5. szám 513-516.o.
- 5.Mátyás Antal (2001) Tények és visszaemlékezések. Aula Kiadó 2001. 61.o.
- 6.Köves Pál (1992) Dr. Párniczky Gábor 1925-1992. Statisztikai Szemle 1992.11.szám 982-983.o.
- 7.Párniczky Gábor (1982) Az árszínvonal-változás mérése hedonikus módszerrel. Statisztikai Szemle 1982.5.szám 475-485.o.

- 8.Párniczky Gábor (1989) A fogyasztói árindex számításának néhány kérdése. Statisztikai Szemle 1989.3.szám 258-265.o.
- 9.Párniczky Gábor (1962) A reprezentatív megfigyelés gazdasági hatékonyságának problémái. Statisztikai Szemle 1962.7. szám 725-736.o.
- 10.Párniczky Gábor (1961) A mintavételi torzítások szerepe a reprezentatív megfigyeléseknél I-II. Statisztikai Szemle 1961. 10.szám 963-989.o. és 11.szám 1107-1124.o.
- 11.. Párniczky Gábor (1976) A statisztikai információrendszer alapjai. Statisztikai Kiadó Vállalat 1976. 175o.
- 12.Nagy magyar statisztikusok 15.
Párniczky Gábor (1925 – 1992) műveinek válogatott bibliográfiája, 1999. 52.o.
- 13.Vita László (2005) 80 éve született Párniczky Gábor. Statisztikai Szemle 2005.6.szám 586.o.

.

.